FELSEFE Sınıf-10

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER AÇISINDAN EGEMENLİK SORUNU

TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER AÇISINDAN EGEMENLİK SORUNU

Devletin varlığından söz edilebilmesi için, bir araya gelmiş insan toplulukları üzerinde tek ve üstün bir siyasi otoritenin olması gerekir. Bu otoriteye **iktidar** denir. İktidarın varlığı ise bu gücü hiçbir baskı olmadan kullanabilmesine bağlıdır. **Egemenlik**, toplumda iktidar olmaktan doğan gücü hiçbir baskı olmadan kullanabilmektir.

Egemenliğin kaynağı ve sınırları, insanın topluluklar halinde yaşamaya başladığı günden bugüne değin devam eden bir problemdir. Orta Çağ Avrupa'sında iktidarın kaynağı ilahi temellere dayandırılmıştır. Egemenliğin kaynağını "halka ve millete" dayandıran görüşler ise daha çok 17. yüzyıldan sonra ortaya çıkmıştır.

J. Locke'a göre insanlar kargaşadan kurtulmak için hukukun güvencesi ile haklarını kendi istekleriyle siyasi bir otoriteye devrederler. Meşru yönetimin kaynağı çoğulcu iradedir.

Montesquieu, devletlerde yasama, yürütme ve yargı güçlerinin bulunduğunu ve özgürlüğün korunması için bu güçlerin birbirini denetlemeleri gerektiğini belirtir. Montesquieu bu görüşleriyle günümüz devlet sistemini oluşturan güçler ayrılığı görüşünü kuramlaştıran ilk düşünürdür.

J. J. Rousseau, insanların bir araya gelerek zorunlu olarak 'toplumsal sözleşme' yaptığını ve bu şekilde devletin ortaya çıktığını ileri sürer. Devlet, doğal yaşama uygun yasalar çıkarmalıdır. Bu yasalarla düzenli bir toplum oluşturulabilir.

Max Weber'e Göre Egemenliğin Kullanılış Biçimleri:

a) Geleneksel Egemenlik

Egemenliğin halka değil de belli kişilere veya ailelere ait olduğu ve egemenliğin babadan oğula geçtiği yönetim şeklidir. Egemenliği toplumun gelenek, görenek ve inançları belirler. Toplumda geçerli olan kurallar bunlarla ilgilidir.

b) Karizmatik Egemenlik

Yönetenin (liderin) kendisinde üstün özellikleri olduğuna inanıldığı egemenlik biçimidir. Yönetilenler yönetene gelenek veya yasalar nedeniyle değil, inandıkları ve güvendikleri için itaat ederler. Yöneten, gerçekleştirdiği olumlu üstün başarılarından dolayı yönetme gücünü kendinde bulur.

c) Rasyonel (Akılcı) / Yasal (Demokratik) Egemenlik

Egemenliğin, yazılı kurallara yani rasyonel hukuka dayandırıldığı egemenlik türüdür. Hukuk kuralları hem yöneteni hem de yönetileni bağlar. Hiç kimsenin gücü ve yetkisi sınırsız değildir. Yöneticiler belli kurallara göre iktidara gelirler, belirli sınırlar içerisinde yetkilerini kullanırlar ve belirli kurallara göre iktidardan ayrılırlar.

Günümüzde devletlerin çoğu iktidarlarını insan hak ve özgürlüklerine dayandırmaktadır. Kişisel haklar, toplumsal ve ekonomik haklar, siyasal haklar ve özgürlükler olağanüstü bir durum olmadığı sürece egemen tarafından da sınırlandırılamaz.

'Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.' sözünü Weber'in egemenliğin kullanılış biçimleri açısından değerlendirelim: Max Weber'in sınıflandırmasına göre burada 'demokratik egemenlik' biçimine bir örnek görmekteyiz. Milletin egemen olması durumu demokratik egemenlik biçiminin bir özelliğidir. Millet egemenlik hakkını ya doğrudan yönetime katılarak kullanır ya da temsilcileri (milletvekilleri) aracılığı ile kullanır. Yunan kent devletlerinde olduğu gibi halkın doğrudan yönetimde olduğu demokrasiler **'doğrudan demokrasi'**, Türkiye'de olduğu gibi halkın temsilcileri aracılığı ile yönetime katıldığı demokrasiler **'temsili demokrasi'** olarak adlandırılır.

SORULAR

1.
Bu tarz egemenlik, modern toplumda görülür. İktidar gücünün kullanımı; birtakım yazılı ilkelere, bunlar çerçevesinde oluşturulmuş yazılı hukuka bağlıdır. Hukuk, iktidar gücünü kullananları da bağlar.

Açıklaması verilen egemenlik anlayışı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karizmatik egemenlik
B) Teokratik egemenlik
C) Otokratik egemenlik
D) Rasyonel-Yasal egemenlik
E) Geleneksel egemenlik

Cevap: D

2.
Aşağıdakilerden hangisi egemenlik kullanılış biçimlerindendir?

A) İlerlemeci egemenlik
B) İdeal egemenlik
C) Kişisel egemenlik
D) Mutlak egemenlik
E) Karizmatik egemenlik

Cevap: E

3.
Aristoteles'in düşüncesinin temeli istikrardır. Orta sınıf iktidara hâkim olmalıdır. Aşırı zenginlik veya aşırı yoksulluk istikrarı bozar. Önemli olan, halkın yönetime katıldığı izlenimini uyandırmaktır.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi Aristoteles'in düşüncesini destekler?

A) Alt ve üst sınıflar orta sınıflar üzerinde egemen olmalıdır.
B) Orta sınıflar ticaretle uğraşmalıdır.
C) Halk meclisleri olabilecek reaksiyonları önler.
D) Alt sınıflar yönetimin başında olmalıdır.
E) Düzen bir kesimin zenginleştirilmesiyle sağlanabilir.

Cevap: C